

CFBUPH | Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2019

"Vår vision är att bidra till att förbättra barns och ungdomars psykiska hälsa och välbefinnande genom excellent och tvärvetenskaplig forskning med fokus på sociala och ekonomiska levnadsförhållanden"

FÖRORD

Den här verksamhetsberättelsen för 2019 speglar pågående forskning vid Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa (CFBUPH). Stort utrymme ägnas åt att beskriva det forskningsprogram som finansieras av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte). Programmet startade 2013 och avslutas den 30 september 2020. Under 2019 firade CFBUPH tio framgångsrika år med en stor jubileumskonferens vilket självfallet också återspeglas i verksamhetsberättelsen.

Den starka internationella orienteringen med Värmland som bas präglar också verksamhetsberättelsen. Sedan starten av CFBUPH 2009 har målet varit att etablera en nationellt och internationellt slagkraftig forskningsinstitution med stark förankring i Värmland. Vår vision är att bidra till att förbättra barns och ungdomars psykiska hälsa och välbefinnande genom excellent och tvärvetenskaplig forskning med fokus på sociala och ekonomiska levnadsförhållanden.

Curt Hagquist
Föreståndare för CFBUPH

19–20 februari 2009: Styrelsen för Karlstads universitet beslutar att inrätta Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa, CFBUPH.

1 juni 2009: Verksamheten startar i och med att rektor utser Curt Hagquist till föreståndare och tillsätter en styrelse för CFBUPH.

6 oktober 2009: CFBUPH invigs officiellt vid en ceremoni med universitetsstyrelsens ordförande Sture Nordh som invigningsförrättare och universitetets rektor Kerstin Norén som invigningstalare.

Sedan den **1 januari 2013** tillhör CFBUPH fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap och verkar som en egen organisationsenhet.

Bild: CFBUPH:s styrelse 2019 fr v: Victoria Lönnfjörd, Erland Hjelmquist, Lennart Levi, Curt Hagquist, Arne Holte, Kersti Theander, Linda Larsson, Elisabeth Kihlström.

Omslagsbild: Panelsamtal under jubileumskonferensen den 11 juni 2019. Fr v: Elisabeth Kihlström, regionråd (KD), Region Värmland, Linda Larsson, kommunalråd (S), Karlstads kommun, Ing-Marie Wieselgren, samordnare för psykisk hälsa, Sveriges Kommuner och Regioner och professor Arne Holte, Universitetet i Oslo.

STYRELSE

CFBUPH fick under 2019 en ny styrelse, den fjärde i ordningen sedan centrumet bildades. I styrelsen ingår forskare från Sverige och Norge samt lokala och regionala företrädare för kommun och region. Styrelsen utsågs av rektor för en treårsperiod (doktorandrepresentanten för ett år). I CFBUPH:s styrelse för 2019-2022 ingår:

- Erland Hjelmquist, ordförande, professor emeritus, Göteborgs universitet
- Arne Holte, professor emeritus, Universitetet i Oslo
- Elisabeth Kihlström, regionråd, Region Värmland
- Lennart Levi, professor emeritus, Karolinska institutet
- Victoria Lönnfjord, doktorandrepresentant CFBUPH
- Kersti Theander, forskningschef, Landstinget i Värmland
- Linda Larsson, kommunalråd, Karlstads kommun.

Centrumets föreståndare, professor Curt Hagquist, är föredragande i styrelsen. Styrelsen har hållit två sammanträden under 2019.

PERSONAL

- Curt Hagquist, föreståndare, professor i folkhälsovetenskap
- Kjerstin Almqvist, professor i medicinsk psykologi
- Daniel Bergh, fil dr, universitetslektor i samhällskunskap
- Brittany Evans, fil dr, postdoktor i barns och ungdomars psykiska hälsa
- Martin Gustafsson, administratör
- Birgitta Hartung, ekonom
- Birgitta Ivansson, administratör
- Yunhwan Kim, fil dr, postdoktor i barns och ungdomars psykiska hälsa
- Victoria Lönnfjord, doktorand i socialt arbete
- Li Ma, fil dr, postdoktor i barns och ungdomars psykiska hälsa
- Annika Norell-Clarke, fil dr, universitetslektor i psykologi
- Stefan Persson, fil dr, universitetslektor i psykologi
- Mattias Strandh, gästprofessor i socialt arbete
- Mona Sundh, fil dr, universitetslektor i folkhälsovetenskap

Affilierade forskare

- Petra Löfstedt, fil dr
- Stefan van Geelen, fil dr

Associerad forskare

- Carl-Johan Törnhage, med dr, docent, barnläkare

CFBUPH:S JUBILEUMSKONFERENS 11 JUNI

CFBUPH:s jubileumskonferens den 11 juni samlade 150 deltagare – forskare, politiker, yrkesverksamma inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skola och andra intresserade.

Ledande forskare från Australien, Kanada och Storbritanniens föreläste och forskare från CFBUPH och Göteborgs universitet presenterade resultat från det Forte-finansierade forskningsprogrammet om effekter av förändrade livsvillkor på barns och ungdomars psykiska hälsa. Under kvällen deltog lokala politiker i ett panelsamtal om hur ungas psykiska ohälsa ska förebyggas. Flertalet av åhörarna var från Värmland, men på plats fanns också många från Umeå, Stockholm, Örebro och andra platser i landet liksom från Norge.

Med konferensen firades CFBUPH:s 10-årsjubileum.

Språket under dagen var engelska. Panelsamtalet på kvällen hölls på svenska. Konferensen var öppen för alla som arbetar med eller är intresserade av barns och ungdomars psykiska hälsa.

Bild: Paneldebatt under CFBUPH:s 10-årsjubileum med medverkande forskare från Kanada, Australien, Storbritannien och Sverige. Fr v. Doug Willms, Steve Zubrick, Candace Currie, Magdalena Janus, Jan-Eric Gustafsson, Curt Hagquist, moderator Erland Hjelmquist, ordförande i styrelsen för CFBUPH

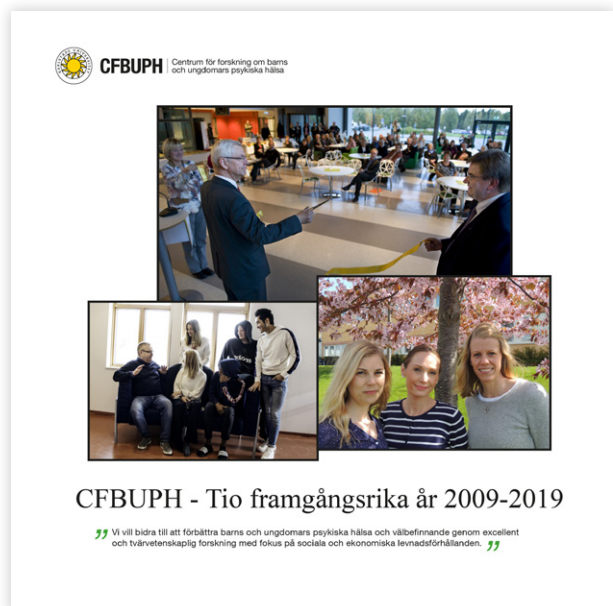

Bild: CFBUPH:s jubileumsskrift som trycktes i bokform i samband med 10-årsjubileet.

Bild: Musikunderhållning av Trio Min Trio feat Martin Andreasson – studenter från Musikhögskolan Ingesund

Foto: Lennart Fernqvist

Bild: Panelsamtal: Vad bör göras för att förebygga psykisk ohälsa bland unga? Fr v: Elisabeth Kihlström, regionråd (KD), Region Värmland, Linda Larsson, kommunalråd (S), Karlstads kommun, Ing-Marie Wieselgren, samordnare för psykisk hälsa, Sveriges Kommuner och Regioner. Konferencier: Professor Arne Holte, Universitetet i Oslo.
Foto: Lennart Fernqvist.

Bild: Curt Hagquist, professor och föreståndare för CFBUPH inleder firandet på kvällen. Foto: Lennart Fernqvist.

Bild: Doug Willms, Carl-Johan Törnhage, Steve Zubrick, Bo Nielsen. Foto: Lennart Fernqvist

Professor Joanna Giota från Göteborgs universitet tillsammans med tre ledamöter i CFBUPH:s styrelse, Erland Hjelmqvist (ordf), Lennart Levi och Arne Holte. Foto: Lennart Fernqvist.

Bild: Universitetskören Söt Likör under ledning av Mats Backlund. Foto: Lennart Fernqvist.

Bild: fr. v: Anne Kjersti Myhre, Anne Mari Steigen, Annette Lövheim Kleppang, Marie Granrud, samtliga från Högskolan i Innlandet, tillsammans med Curt Hagquist. Foto: Lennart Fernqvist.

Bild: Firandet av CFBUPH 10 år fortsatte även under kvällen i Café Väner på Karlstads universitet. Foto: Lennart Fernqvist.

FORSKNINGSPROGRAM FINANSIERAT AV FORTE

Effekter av förändrade livsvillkor på barns och ungdomars psykiska hälsa

I februari 2013 beviljades CFBUPH ett programstöd från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), numera Forte. Programstödet uppgick till 6 miljoner kronor för en treårsperiod, med möjlighet till förlängning i ytterligare tre år. Av totalt 21 ansökningar inom området "Barn och ungdomars uppväxtvillkor" beviljades tre programstöd. Ansökningarna granskades av en internationell panel av forskare inom området. I första steget gjordes ett urval av ansökningar som gick vidare till fördjupad granskning i ett andra steg. Panelen rangordnade ansökningarna och med stöd av externa sakkunniga föreslog man tre ansökningar som skulle beviljas stöd. På grundval av en lägesrapport som inlämnades från CFBUPH beslöt Forte, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, under hösten 2015 att bevilja 6 miljoner kr för ytterligare tre år. Forte finansierar därmed forskningsprogrammet med totalt 12 miljoner kronor under perioden 2013–2018. Sedan dispositionstiden för bidraget förlängts kommer det att avslutas den 30 september 2020.

Forskningsprogrammets syfte är att studera hur förändringar i uppväxtvillkoren påverkar barns och ungas psykiska hälsa. Programmet följer två huvudspår.

Det första spåret består av jämförande analyser av samhällsförändringar och trender i psykisk hälsa inom och mellan länder med fokus på två forskningsfrågor:

- Vilka förändringar och skillnader i samhällsförhållanden kan förklara trender i barns och ungdomars psykiska hälsa inom och mellan länder?
- Vilka förändringar och skillnader i samhällsförhållanden kan förklara trender i barns och ungdomars psykiska hälsa inom och mellan kommuner och skolor i Sverige?

Det andra spåret består av flernivåanalyser av hur förändringar i uppväxtvillkoren påverkar barns och ungas psykiska hälsa med fokus på nedanstående forskningsfrågor:

- Vilka är de kausala effekterna av stress i skolan/familjen på den psykiska hälsan och hur påverkas dessa effekter av socio-demografiska variabler på individ- och familjenivå som kön, ålder, födelseland, och socio-ekonomi; personliga resurser och egenskaper som kognition, självkänsla, upplevd självförmåga; sociala resurser och faktorer som skolklimat, socialt kapital, och grannskap; och den samhälleliga kontexten vid olika tidpunkter?

I programmet ingår också att analysera de ömsesidiga orsakssambanden mellan skolprestationer och psykisk hälsa och hur dessa samband påverkas av individ-, familje- och kontextuella variabler. Programmet genomförs i samverkan mellan Centrum för forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa vid Karlstads universitet och Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet.

Forskningen inom programmet har inriktats på metodologi, trendanalyser av psykisk ohälsa samt analyser av individuella och sociala determinanter.

Metodologi

Konceptualisering och operationalisering av psykisk ohälsa

- Sambandet mellan somatiska och psykologiska besvär.
- Sambandet mellan psykiska besvär och konsekvenser i vardagslivet.
- Hur påverkas prevalenser och trender av olika definitioner och operationalisering av psykisk ohälsa?

Förutsättningar för invarianta jämförelser över tid och mellan länder

- Analys och tillämpning av metoder för att upptäcka, kvantifiera och hantera bristande invarians i mätning av skillnader och förändringar över tid mellan kön, olika grupper av individer, såsom Differential Item Functioning (DIF).
- Specifika analyser av invarians över tid och mellan länder.

Publicerat/accepterat 2019-

Hagquist, C. (2019). Explaining differential item functioning focusing on the crucial role of external information – An example from the measurement of adolescent mental health. *BMC Medical Research Methodology*, 19:185. doi:10.1186/s12874-019-0828-3. Open access.

Hagquist, C., Due, P., Torsheim, T., & Välimaa, R. (2019). Cross-country comparisons of trends in adolescent psychosomatic symptoms – A Rasch analysis of HBSC data from four Nordic countries. *Health and Quality of Life Outcomes*, 17:27, doi:10.1186/s12955-019-1097-x

Jämförelse av olika metoder för datainsamling

- Är data insamlade med tryckta frågeformulär jämförbara med elektroniskt insamlade data?
- Hur påverkas bortfallet av olika metoder för datainsamling?

Instrumentanalyser

Publicerat/accepterat 2019-

Hagquist, C., Due, P., Torsheim, T., & Välimaa, R. (2019). Cross-country comparisons of trends in adolescent psychosomatic symptoms – A Rasch analysis of HBSC data from four Nordic countries. *Health and Quality of Life Outcomes*, 17:27, doi:10.1186/s12955-019-1097-x

Hellström, L., & Hagquist, C. (2019). School effectiveness in Sweden: Psychometric properties of an instrument to measure pedagogical and social climate (PESOC) focusing on pedagogical leadership. *International Journal of Leadership in Education*, 1-21. doi:10.1080/13603124.2019.1623921

Bild: Yuhwan Kim, postdoktor, är en av flera internationella forskare på CFBUPH som medverkat i det Fortefinansierade forskningsprogrammet. Foto: Jessica Segerberg.

Bortfallsanalyser och viktning av data

- Kan bortfall i enkätsvar hanteras med vikter baserade på registerdata för populationen?

Trendanalyser av psykisk ohälsa

- Trender i olika årskurser/åldrar.
- Trender för olika socio-demografiska grupper.
- Jämförelse av trender i fyra nordiska länder.
- Trender kopplat till skolsvårigheter och upplevd press i skolan.

Journal of Immigrant and Minority Health
https://doi.org/10.1007/s10903-019-00951-0

ORIGINAL PAPER

Mental Health Problems Among Adolescents in Sweden from 1995 to 2011: The Role of Immigrant Status and the Proportions of Immigrant Adolescents in Their Surrounding Community

Yuhwan Kim¹, Brittany E. Evans¹, Curt Hagquist¹

© The Author(s) 2019

Abstract

We compared the mental health of native and immigrant adolescents in Sweden from 1995 to 2011 and examined whether the municipality-level proportion of immigrant adolescents moderated the association between individual-level immigrant status and mental health. The sample (14,189 adolescents aged 15–16) was obtained from a repeated cross-sectional study conducted from 1995 to 2011. Adolescent self-report data (gender, immigrant status, economic situation, and mental health) and municipality-level data (proportion of immigrant adolescents) were used in multilevel linear regression analyses. Immigrant adolescents reported more mental health problems than their native Swedish peers. The long-term trend in mental health problems did not differ between the two groups. The association between individual immigrant status and mental health did not differ according to the municipality-level rate of immigrant adolescents. These findings highlight the need for public health attention to and efforts to address immigrant adolescents' mental health problems in Sweden.

Keywords Immigrant status · Adolescents · Mental health · Trend · Proportion of immigrants

ADDITION
RESEARCH REPORT
SSA
040181123148153040

A latent class analysis of changes in adolescent substance use between 1988 and 2011 in Sweden: associations with sex and psychosomatic problems

Brittany E. Evans¹, Yuhwan Kim¹, Curt Hagquist¹

Center for Research on Child and Adolescent Mental Health, Umeå University, Umeå, Sweden

Aims: To characterize changes in patterns of adolescent substance use in Sweden between 1988 and 2011, and to assess whether sex and psychosomatic problems were associated with substance use and whether these associations changed over time. **Design:** Secondary analysis of repeated cross-sectional survey data. Survey data were collected eight times and analyzed in four cohorts (1988–91, 1995–98, 2002–05 and 2008–11). Settings and participants: The sample included all 15- to 16-year-olds in Västerbotten County, Sweden ($n = 2,203$). **Measurements:** Binary-coded substance use measures included lifetime use of alcohol and tobacco, getting drunk and past school prior use of inhalants. An eight-item scale was used to assess psychosomatic problems. **Findings:** A three-class model fitted the data best (latency class use, mainly alcohol use and psychosomatic such). The patterns of substance use were different among cohorts: most notably, adolescents in the last cohort had lower odds of being included in the alcohol and polysubstance use classes rather than the non-low use class than in the earlier cohorts (all $P < 0.001$). Males had higher odds than females of being in the polysubstance use class rather than the non-low use class among the first three cohorts (all $P < 0.001$), but not the last. Sex was not associated with inclusion in the alcohol use class rather than the non-low use class. Adolescents who reported more psychosomatic problems had higher odds of being included in the alcohol and polysubstance use classes rather than the non-low use class (all $P < 0.001$). The associations of sex and psychosomatic problems with class inclusion did not change during the study period. **Conclusions:** Between 1988 and 2011, patterns of substance use among adolescents in Sweden shifted away from polysubstance use and alcohol use to non-use of any use. Associations between patterns of substance use and sex and psychosomatic problems remained largely consistent across the study period.

Keywords Adolescence, Intermittent problems, Latent class analysis, Psychosomatic problems, Sex, Substance use, Time trends

Journal of Health and Quality of Life Outcomes
https://doi.org/10.1186/s12955-019-1097-x

RESEARCH

Cross-country comparisons of trends in adolescent psychosomatic symptoms – a Rasch analysis of HBSC data from four Nordic countries

Curt Hagquist¹, Pernille Due², Tordgen Torsheim³ and Ralf Välimaa⁴

Abstract

Background: To analyze the psychometric properties of the HBSC Symptom Checklist (HBSC-SCS) on psychosomatic symptoms with focus on the operating characteristics of the items, and on the impacts of measurement distortions on the comparisons of person measures across time and between countries.

Methods: Data were collected in 1995/96, 1997/98, 2001/02, 2002/03, 2005/06, 2007/08 in Denmark, Finland, Norway and Sweden as part of the Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study. Data comprised 116,331 students, 11, 13 and 16 years old. Each analysis was conducted of the HBSC-SCS consisting of eight items with a focus on differential item functioning (DIF) and item threshold ordering. The impact of DIF and threshold functioning on trend analysis were analyzed in a subsample consisting of 15 years old students.

Results: One item shows evidence of severe DIF and the categorization of some items does not seem to work as intended. Analysis of changes based on proportions of psychosomatic symptoms show that item functioning affects some comparisons between countries across time. A four percentage point difference between 15 years old girls in Finland and Sweden concerning the use of inhalants of psychosomatic symptoms from 1995 to 2004 disappears when the problems with DIF and distorted item thresholds are taken into account. Although the proportion of students with psychosomatic symptoms are clearly higher 2004 than 1995 in all four countries the shape of most trends is horizontal.

Conclusions: Some of the cross-country comparisons were distorted because of DIF and problems related to ordering of the item thresholds. The comparisons among girls between Finland and Sweden were affected by the problems countries. To the original measure of psychosomatic symptoms, with the most problems among boys were not much affected. In addition to confirming increasing rates of adolescent mental health problems in the Nordic countries, the adaptive procedure in the current study shows that Finland is leading Sweden in having the largest increase among older adolescents, in particular among girls.

To improve the functioning of the scale the DIF item could be removed or replaced and response categories collapsed in post hoc analyses.

Keywords: Adolescents, HBSC, Psychosomatic symptoms, Rasch measurement theory, Trend analysis, Differential item functioning

Publicerat/accepterat 2019-

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C. (Forthcoming) Classroom disorder and internalizing problems among Swedish adolescents: Changes between 1988 and 2011. *Journal of School Health*.

Kim, Y., Evans, B. E., & Hagquist, C. (2020) Mental health problems among adolescents in Sweden from 1995 to 2011: The role of immigrant status and the proportions of immigrant adolescents in their surrounding community. *Journal of Immigrant and Minority Health*. 22: 232–239. doi.org/10.1007/s10903-019-00951-0

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C. (2020) A latent class analysis of changes in adolescent substance use between 1988 and 2011 in Sweden: Associations with sex and psychosomatic problems

Högberg, Bjö., Strandh, M., Hagquist, C., (2020) Gender and secular trends in adolescent mental health over 24 years – The role of school-related stress, *Social Science & Medicine* doi: https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112890.

Hagquist, C., Due, P., Torsheim, T., & Välimaa, R. (2019). Cross-country comparisons of trends in adolescent psychosomatic symptoms – A Rasch analysis of HBSC data from four Nordic countries. *Health and Quality of Life Outcomes*, 17:27, doi:10.1186/s12955-019-1097-x

Kim, Y., Evans, B. E., & Hagquist, C. (2019). Towards explaining time trends in adolescents' alcohol use: A multilevel analysis of Swedish data from 1988 to 2011. *European Journal of Public Health*, 29(4), 729-735. doi:10.1093/eurpub/ckz023

Nygren, K., & Hagquist, C. (2019). Self-reported school demands and psychosomatic problems among adolescents – changes in the association between 1988 and 2011? *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(2), 174-181. doi:10.1177/1403494817725687

Analys av individuella och sociala determinanter

- Individuella förändringar från årskurs 6 till 9 i upplevelser av skolkrav och stress, kopplat till kön, kognitiv förmåga och psykisk ohälsa.
- Sambandet mellan familjetyp, barn-föräldrar relationer och psykosomatiska besvär.

Publicerat/accepterat 2019-

Evans, B.E., van der Ende, J., Greaves-Lord, K., Huizink, A.C., Beijers, R., & de Weerth, C. (2020). Urbanicity, hypothalamic-pituitary-adrenal axis functioning, and behavioral and emotional problems in children. *BMC Psychology*, 8:12. doi: 10.1186/s40359-019-0364-2. Pre-registered at: <https://osf.io/dvk2z/>; <https://osf.io/ug8de/>.

Lönnfjord, V., Hagquist, C. (2020) The association of self-reported schoolwork pressure, family factors and self-efficacy with psychosomatic problems. *European Journal of Social Work*, pp. 1-14. doi:10.1080/13691457.2020.1722944

Bortes, C., **Strandh, M.** and Nilsson, K. (accepted 2019) Sibling Ill-Health and Children's Educational Outcomes, *Journal of School Health*.

Assarson, R., Petersen, S., Högberg, B., **Strandh, M.** and Johansson, K. (2019) Gender inequality and adolescent suicide ideation across Africa, Asia, the South Pacific and Latin America – a cross-sectional study based on the Global School Health Survey (GSHS), *Global Health Action* 11(3) 77-86. doi: 10.1080/16549716.2019.1663619.

Högberg, B., Vossemer, J., Gebel, M. and **Strandh, M.** (2019) Unemployment, wellbeing and the moderating role of education policies – A multilevel study, *International Journal of Comparative Sociology*. 60(4) 269-291. doi.org/10.1177/0020715219874386

Högberg, B., **Strandh, M.** and Baranowska, A. (2019) Transitions from temporary employment to permanent employment among young adults: The role of labor law and education systems, *Journal of Sociology*. 55(4) 689-707. doi.org/10.1177/1440783319876997

Bortes, C., **Strandh, M.**, & Nilsson, K. (2019). Is the effect of ill health on school achievement among Swedish adolescents gendered? *SSM - Population Health*, 8, 100408. doi:10.1016/j.ssmph.2019.100408

Kleppang, A. L., Hartz, I., Thurston, M., & Hagquist, C. (2019). Leisure-time physical activity among adolescents and subsequent use of antidepressant and hypnotic drugs: A prospective register linkage study. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 28(2), 177-188. doi:10.1007/s00787-018-1160-x. Open access.

Kleppang, A. L., Thurston, M., Hartz, I., Hagquist, C. (2019). Psychological distress among Norwegian adolescents: changes between 2001 and 2009 and associations with leisure time physical activity and screen-based sedentary behavior. *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(2), 166-173. doi:10.1177/1403494817716374

Giota, J., **Bergh, D.**, & Emanuelsson, I. (2019). Changes in individualized teaching practices in municipal and independent schools 2003, 2008 and 2014 - student achievement, family background and school choice in Sweden. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 5(2), 78-91. doi:10.1080/20020317.2019.1586513. Open access.

Evans, B. E., Beijers, R., Hagquist, C., & de Weerth, C. (2019). Childhood urbanicity and hair steroid hormone levels in ten-year-old children. *Psychoneuroendocrinology*, 102, 53-57. doi:10.1016/j.psyneuen.2018.11.039

FORSKNINGSPROJEKT

Ungas psykiska hälsa och svårigheter i vardagslivet

I juni 2017 beviljades CFBUPH 1 900 000 kronor av Socialstyrelsen till ett projekt om konsekvenser i vardagslivet av ungas psykiska ohälsa. Projektledare är Curt Hagquist.

Projektet syftar till att studera sambanden mellan å ena sidan känslomässiga besvär, psykosomatiska symptom och utåtagerande beteenden och å andra sidan svårigheter i vardagslivet till följd av psykiska besvär. Kopplingen mellan självrapporterade psykiska besvär och dess konsekvenser för vardagslivet har tidigare belysts sparsamt. Den svenska epidemiologiska rapporteringen om ungas psykiska hälsa är huvudsakligen baserad på självrapporterade symptom. En direkt förklaring till detta är att de frågeformulär som används vid datainsamlingarna helt eller delvis saknar frågor som anknyter konsekvenser till symptom. Det finns därför ett behov av att vidga den epidemiologiska forskningen om ungas psykiska hälsa till att också beakta "impairment". De empiriska analyserna i projektet baseras på data om psykisk hälsa som SCB 2009 samlade in bland alla elever i årskurserna 6 och 9.

Skyddande faktorer för psykisk ohälsa bland unga

Forskningen om ungas psykiska ohälsa har hittills i hög grad fokuserat på riskfaktorer. I ett projekt vid CFBUPH skiftas fokus till skyddande faktorer för psykisk ohälsa bland unga. Forskningen finansieras med ett bidrag på 2 163 952 kronor som Curt Hagquist i november 2017 erhöll av Landstinget i Värmland. Utlysningen var öppen för ansökningar från anställda vid Kau. I projektet arbetar Curt Hagquist tillsammans med Yunhwan Kim.

Syftet med projektet är att studera vilka faktorer som mildrar eller eliminerar negativa effekter av sårbara förhållanden och förändrade levnadsvillkor på ungas psykiska hälsa. Särskild uppmärksamhet ägnas familjesituationen och situationen i skolan. Skyddsfaktorer på såväl individnivå som kontextuell nivå studeras. Ett resilience perspektiv utgör teoretisk referensram för projektet. Två forskningsfrågor studeras i projektet:

- Vilka faktorer och förhållanden dämpar negativa effekter av sårbara förhållanden och förändrade levnadsförhållanden på ungdomars psykiska hälsa?
- Varierar styrkan hos skyddande faktorer och förhållanden över tid, och efter ungdomars sociodemografiska förhållanden som kön, familjesituation, födelseland och socioekonomiska position? Såväl internaliserande som externaliserande psykiska besvär studeras, liksom inverkan av sådana besvär på vardagslivet.

I projektet används data från två storskaliga studier:

- Skolbarns hälsovanor (HBSC) åk 5,7,9,
- Ung i Värmland (UiV) åk 9

Hur psykisk ohälsa samvarierar med olika faktorer i vardagslivet bland ungdomar i Norden

2017 beviljades CFBUPH 654 947 kr av Folkhälsomyndigheten till en begränsad kartläggande litteraturöversikt om hur ungas psykiska ohälsa samvarierar med olika faktorer i vardagslivet.

Syftet med projektet är

- att identifiera nordiska studier som belyser sambandet mellan självrapporterad psykisk ohälsa bland unga och dess olika faktorer i vardagslivet,
- att undersöka sambandet mellan självrapporterad psykisk ohälsa (internaliserade och externaliserade besvär) och faktorer i vardagslivet kopplade till skolan, sociala relationer, familjen, och fritiden bland ungdomar i Norden,
- att identifiera kunskapsluckor, samt ge underlag och incitament för vidare kartläggningar och studier om hur psykisk ohälsa påverkar ungas liv, i skolan och på fritiden, i umgänget med föräldrar och med kamrater.

I projektet ingår Curt Hagquist, projektledare, Li Ma, postdoktor, Eva Backström, bibliotekarie och Annelie Ekberg-Andersson, bibliotekarie.

Skola, lärande och psykisk hälsa

Som ett led i Forte-programmet och samarbetet mellan CFBUPH och Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet, arbetar Daniel Bergh sedan 2016 tillsammans med professor Joanna Giota i projektet "Konsekvenser av individualiserad undervisning för elevers motivation och prestationer över 50 år - utbildningsreformer och samhällsförändringar" (VR dnr: 2014-1989). Projektet använder sig av databasen Utvärdering genom uppföljning (UGU) och fokuserar på analyser av sambanden mellan motivation, prestation och psykisk ohälsa. Några frågor som projektet söker svar på är:

- Hur har undervisningsmönstren förändrats över tid?
- Finns det någon skillnad mellan kommunala skolor och fristående skolor vad gäller undervisningsmönster?
- Hur ser sambanden mellan olika typer av undervisningsformer och elevers prestationer ut?
- Hur ser sambandet mellan olika motivationsrelaterade faktorer och elevers prestationer ut, och skiljer sig sambandet mellan olika grupper av elever (t.ex. socioekonomiska)?
- Hur ser sambandet mellan olika motivationsrelaterade faktorer och psykisk ohälsa ut, och skiljer sig sambandet mellan flickor och pojkar?

Publicerat/acceterat 2019-

Giota, J., **Bergh, D.**, & Emanuelsson, I. (2019). Changes in individualized teaching practices in municipal and independent schools 2003, 2008 and 2014 - student achievement, family background and school choice in Sweden. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 5(2), 78-91. doi:10.1080/20020317.2019.1586513. Open access.

Bild: Daniel Bergh

Ung i Värmland

Forskningsprojektet startade i slutet av 1980-talet. Syftet är att öka kunskapen om värmländska skolungdomars sociala och hälsomässiga situation – och att stödja lokalt hälsoarbete i skolorna och i kommunerna. Insamling av data sker med frågeformulär som besvaras anonymt i klassrummet. Databaserade insamlingar har gjorts 1988, 1991, 1995, 1998, 2002, 2005, 2008 och 2011. Samtliga niondeklassare i Värmlands 16 kommuner omfattas av enkätundersökningen. Totalt har mer än 20 000 elever i årskurs 9 deltagit i Ung i Värmland. Vid genomförandet av Ung i Värmland samarbetar Karlstads universitet med de värmländska kommunerna, länsstyrelsen och Region Värmland. I april 2011 genomfördes Ung i Värmland för åttonde gången. Ung i Värmland ingick som en av två svenska studier i en internationell systematisk översikt av trender i barns och ungdomars psykiska hälsa som publicerades 2014. Med aktivt stöd från universitetets rektor och landstingets ledning gjordes under 2015 återkommande försök att få till stånd en ny databaserad insamling i Ung i Värmland vårterminen 2016. Svaret från skolcheferna i Värmland var dock negativt. Nya försök pågår med syfte att få till stånd en ny databaserad insamling.

Bild: Undersökningen Ung i Värmland har varit till stor nytta för det lokala folkhälsoarbetet på Vargbroskolan i Storfors kommun. Rektor Sven-Erik Rehn hoppas att studien återupptas. Foto: Jessica Segerberg.

Publicerat/accepterat 2019-

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C. (2020) A latent class analysis of changes in adolescent substance use between 1988 and 2011 in Sweden: Associations with sex and psychosomatic problems

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C. (Forthcoming) Classroom disorder and internalizing problems among Swedish adolescents: Changes between 1988 and 2011. *Journal of School Health*.

Kim, Y., Evans, B. E., & Hagquist, C. (2020) Mental health problems among adolescents in Sweden from 1995 to 2011: The role of immigrant status and the proportions of immigrant adolescents in their surrounding community. *Journal of Immigrant and Minority Health*. 22: 232–239. doi.org/10.1007/s10903-019-00951-0

Nygren, K., & Hagquist, C. (2019). Self-reported school demands and psychosomatic problems among adolescents – changes in the association between 1988 and 2011? *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(2), 174-181. doi:10.1177/1403494817725687

Kim, Y., Evans, B. E., & Hagquist, C. (2019). Towards explaining time trends in adolescents' alcohol use: A multilevel analysis of Swedish data from 1988 to 2011. *European Journal of Public Health*, 29(4), 729-735. doi:10.1093/eurpub/ckz023

Att möta unga brukare: upplevelse och resultat

CFBUPH fick i mars 2017 uppdrag av Socialstyrelsen att studera sambanden mellan brukarupplevd vårdkvalitet och behandlingsutfall bland barn och unga som får stöd och hjälp vid psykisk ohälsa. Projektet som sker i samverkan med Socialstyrelsen löper under tre år med en budget på 1 166 000. Projektledare är Stefan Persson.

Det har blivit allt vanligare att använda brukares erfarenheter som underlag vid vårdutveckling. Skälen till att lägga alltmer uppmärksamhet på brukares upplevelser av kvaliteten är ett steg på vägen för att göra vården mer tillgänglig, få en ökad följsamhet till insatser som ges, samt en effektivare vård genom bättre behandlingsutfall. Dock är relationen mellan brukarupplevd kvalitet och andra kvalitetsindikatorer såsom förändringar i symptom och funktion sparsamt studerad, framförallt i barn- och ungdomspopulationer. Syftet med projektet är att med en prospektiv design studera relationen mellan brukarupplevd kvalitet, följsamhet till behandling och förändring i kliniska behandlingsutfall bland barn och unga samt om och hur dessa samband modifieras av bakgrundsfaktorer såsom kön, kontaktorsak, och socioekonomi. I projektet deltar ungdomar mellan 13 och 18 år som får hjälp och stöd inom Öppenvård familj, Västerås stad. Projektet beräknas att avslutas år 2021.

Bild: Stefan Persson. Foto: Jessica Segerberg.

SAMVERKAN LOKALT, REGIONALT, NATIONELLT OCH INTERNATIONELLT

Forskningen vid CFBUPH om barns och ungdomars psykiska hälsa vägleds av synsättet att högkvalitativ forskning främjar lokalt hälsofrämjande arbete, samt att god samverkan med det omgivande samhället främjar en högkvalitativ forskning.

En omfattande samverkan har inte endast byggts upp lokalt och regionalt, utan även nationellt. Curt Hagquist och Daniel Bergh ingår i det nationella forskarteamet för WHO-undersökningen Skolbarns hälsovanor (HBSC), vilken koordineras av Folkhälsomyndigheten. Curt Hagquist ingår också i den internationella studiens Coordinating Committee och är ordförande i Methodology Development Group.

CFBUPH har under 2019 intensifierat samarbetet med det statliga forskningsinstitutet RISE om hur mätningar som görs inom hälso- och sjukvården kan kvalitetssäkras.

Internationellt samverkar CFBUPH med University of Western Australia, Perth.

Under 2014 inleddes ett samarbete med Høgskolen i Innlandet (tidigare Høgskolen i Hedmark), till vilken Curt Hagquist är adjungerad som professor i folkhälsovetenskap from 1 januari 2014. Samarbetet har bland annat resulterat i att Høgskolen i Innlandet finansierat en tjänst som postdoktor vid CFBUPH under perioden 2017–2019.

Medarbetare vid CFBUPH har under 2019 deltagit vid konferenser, expertgruppsmöten, nätverksmöten och andra internationella samarbeten.

Rasch Measurement Theory

Psykometriska analyser med Rasch-modellen används i växande omfattning inom samhällsvetenskaplig och hälsovetenskaplig forskning. CFBUPH samarbetar med Psychometric Laboratory vid University of Western Australia i Perth, vilket är världsledande i forskningen om Rasch Measurement Theory. Sedan början av 2000-talet har Curt Hagquist återkommande publicerat vetenskapliga arbeten tillsammans med institutionens ledare, professor David Andrich, som är världsledande inom forskningsområdet. Även Daniel Bergh verkar inom området och publicerar artiklar baserade på Rasch Measurement Theory. Under 2019 publicerades flera papers baserade på Rasch-analyser. Curt Hagquist och Daniel Bergh deltar också i internationella expertgrupper och nätverk om Rasch Measurement Theory.

Advisory board

I anslutning till CFBUPH:s jubileumskonferens hölls den 12-13 juni 2019 det femte mötet med International Scientific Advisory Board för forskningsprogrammet med Forte-stöd. I advisory board ingår:

- David Andrich, Chapple Professor, Graduate School of Education, The University of Western Australia, Australien.
- Candace Currie, Professor, Glasgow Caledonian University Public Health Department, London, Storbritannien.
- Magdalena Janus, Professor and Ontario Chair in Early Child Development, Offord Centre, McMaster University, Kanada.
- Ulrike Ravens-Sieberer, Professor, Research Division for Child Public Health, University Clinic Hamburg, Tyskland.
- Sir Michael Rutter, Professor of Developmental Psychopathology, Institute of Psychiatry, Psychology and Neuroscience, King's College, London, Storbritannien.
- Doug Willms, Professor, The Learning Bar Inc, Kanada.
- Steve Zubrick, Professor, The University of Western Australia and Telethon Kids Institute, Perth, Australien.

KOMMUNIKATION

För att nå och samverka med både forskarsamhället och det omgivande samhället är frågan om information och kommunikation central. Det är särskilt viktigt för CFBUPH där återkoppling och spridning av forskningsresultaten utgör en av verksamhetens hörnstenar.

En viktig kanal i kommunikationsarbetet är webbplatsen www.kau.se/cfbuph som skapades när CFBUPH bildades. Målgrupp är forskarsamhället, samverkanpartners och det övriga omgivande samhället. Webbplatsen finns också i en version på engelska, www.kau.se/en/cfbuph.

Den 14 februari 2019 anordnades konferensen Forum Värmland av Region Värmland och Karlstads universitet. Ny forskning inom hälso- och sjukvårdsområdet presenterades. Föreläsningarna visades i Kunskapskanalen. Professor Curt Hagquist medverkade och talade om konsekvenser av psykisk ohälsa hos ungdomar.

SAMVERKAN, FORSKNING OCH UTBILDNING

CFBUPH:s forskare är engagerade som föreläsare på grund- och forskarutbildningsnivå, samt som handledare av doktorander. CFBUPH medverkar i psykologprogrammet som startade höstterminen 2015. CFBUPH hade under 2019 ansvar för två delkurser i prevention. Medverkan sker också i socionomprogrammet, lärarprogrammen, sociologi, folkhälsovetenskap, psykologi och omvårdnad. Inom forskarutbildningen sker handledning i folkhälsovetenskap och socialt arbete.

Samarbete om forskningsinfrastruktur

Vetenskapsrådet beslutade 2017 om finansiering av ett antal forskningsinfrastrukturer däribland "Utvärdering Genom Uppföljning" (UGU) vid Göteborgs universitet. UGU är en av landets största och äldsta forskningsdatabaser inom utbildningsområdet.

VR-stödet uppgår till drygt 13 miljoner kronor under fem år. I ansökningsprocessen till VR samarbetade Göteborgs universitet med Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) och CFBUPH, Karlstads universitet.

I styrgruppen för UGU ingår bland andra Curt Hagquist, CFBUPH och Erik Mellander, stf generaldirektör IFAU.

Ministersamtal

Den 9 maj 2019 besökte socialminister Lena Hallengren CFBUPH, där hon mötte föreståndare Curt Hagquist och Daniel Bergh. Diskussionen handlade bland annat om vikten av att återuppta viktiga nationella studier på området och förbättra kunskapsöverföringen mellan akademi och samhälle.

Som en följd av majbesöket kallade socialministern till ett rundabordsamtal den 20 november med experter och forskare om vad som kan göras för att öka kunskaperna om orsakerna till den ökande psykiska ohälsan bland unga, och vilka förebyggande åtgärder är verkningsfulla. Sex forskare deltog vid samtalet, däribland Curt Hagquist.

Bild: Socialminister Lena Hallengren (S) i samtal med professor Curt Hagquist, i samband med besöket vid CFBUPH den 9 maj 2019. Foto: Peter Bäcker

Bild: Närvarande vid rundabordsamtal den 20 november fr v: Curt Hagquist, CFBUPH, Peter Friberg, Göteborgs universitet, Lena Hallengren, socialminister, Anna Sarkadi, Uppsala universitet, Peter Salmi, Socialstyrelsen, Ing-Marie Wieselgren, Sveriges Kommuner och Regioner och Christina Dalman, Karolinska Institutet.

Forskarutbildning

Sedan starten av CFBUPH 2009 har fem doktorander vid CFBUPH disputerat, en i sociologi och fyra i folkhälsovetenskap. Under 2019 fanns en doktorand knuten till CFBUPH.

Bild: Victoria Lönnfjord är doktorand i socialt arbete hos CFBUPH

FINANSIERING

CFBUPH:s verksamhet finansieras huvudsakligen med externa medel från myndigheter och organisationer lokalt, regionalt och nationellt. Region Värmland har varit en viktig finansiär. Stora ansträngningar görs för att öka intäkterna, i syfte att bredda och fördjupa forskningen vid CFBUPH. Ett treårigt samverkansprojekt med Karlstads kommun finansierat av Statens folkhälsoinstitut gav en ekonomisk grundplåt på 5 miljoner kr under CFBUPH:s första år.

I februari 2013 beviljades CFBUPH ett programstöd från FAS (numera Forte) på 6 miljoner kr för en treårsperiod. I oktober 2015 beviljade Forte 6 miljoner kr för ytterligare tre år.

Under 2019 uppgick CFBUPH:s förbrukade externa medel till totalt 4.942.797 kr vilket utgjorde 70.7 % av CFBUPH:s totala intäkter. 90.6 procent av de externa medlen utgjordes av vg 6-medel (=bidrag). I bilaga redovisas det ekonomiska bokslutet för CFBUPH för 2019. Ett omfattande arbete har lagts ned på att utarbeta forskningsansökningar till forskningsråd och andra forskningsfinansiärer.

I slutet av 2019 beviljade Stena-stiftelsen 15 miljoner kronor till ett samverkansprojekt om Skola, lärande och psykisk hälsa med Göteborgs universitet som huvudsökande. Av den totala summan avser 2 650 000 kronor finansiering av CFBUPH-forskarna Curt Hagquist, Daniel Bergh och Yunhwan Kim.

REKRYTERINGAR

CFBUPH har genom internationella utannonseringar av tjänster framgångsrikt kunnat rekrytera kvalificerade forskare. En begränsning har varit att tjänsterna som tillsatts varit visstidsanställningar. CFBUPH har aktualiserat denna problematik vid återkommande möten med fakultetsledningen och begärt att tillsvidareanställningar i form av lektorat ska utannonseras. Vi har tyvärr inte fått gehör för detta. En konsekvens av detta är att postdoktorer vid CFBUPH inte getts möjlighet att söka fasta tjänster med anknytning till CFBUPH och att antalet forskare minskat i takt med att postdoktorer slutat.

Under 2019 inleddes rekryteringen av ytterligare en professor till CFBUPH. Utannonsering attraherade 15 sökande, varav de flesta med hemvist utanför Sverige. Sakkunniggranskning av de sökande kommer att vara klar i juni 2020.

Under 2019 har frågan om en förändrad ledningsorganisation vid CFBUPH diskuterats vid CFBUPH-styrelsens möten och med fakultetens ledning. Förslaget är att nuvarande föreståndare för CFBUPH under 2020 ska avsluta sitt uppdrag men kvarstå som vetenskaplig ledare vid CFBUPH. Förslag till ny föreståndare är Daniel Bergh.

Efter initiativ från CFBUPH har universitetet öppnat för affiliering av forskare. Under 2019 fanns två forskare formellt affilierade till CFBUPH.

LOKALER

CFBUPH har sedan starten saknat en samlad lokallösning. Återkommande försök har gjorts att finna en samlad lokalmiljö för CFBUPH. En lösning som tillgodoser verksamhetens behov har dock ännu inte kunnat presenteras.

VETENSKAPLIG PRODUKTION 2019-

Under 2019 och första månaderna av 2020 har forskare knutna till CFBUPH publicerade 26 peer-review papers i vetenskapliga tidskrifter.

Artiklar

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C (2020) A latent class analysis of changes in adolescent substance use between 1988 and 2011 in Sweden: Associations with sex and psychosomatic problems

Högberg, Bjö., **Strandh, M., Hagquist, C., (2020)** Gender and secular trends in adolescent mental health over 24 years – The role of school-related stress, *Social Science & Medicine* doi: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112890>.

Lönnfjord, V., Hagquist, C. (2020) The association of self-reported schoolwork pressure, family factors and self-efficacy with psychosomatic problems. *European Journal of Social Work*, pp. 1-14. doi:10.1080/13691457.2020.1722944

Lundgren, J., **Norell-Clarke, A.**, Hellström, I., & Angelhoff, C. (2020) Adolescents' experiences of staying overnight at familycentered paediatric wards. *SAGE Open Nursing*. 6: 1-10. doi.org/10.1177/2377960819900690

Kjellgren, A., **Norell-Clarke, A.** Jonsson, K., & Tillfors, M. (2020) Does flotation-REST (Restricted Environmental Stimulation Tehnique) have an effect on sleep? A systematic review. *European Journal of Integrative Medicine*. 33. doi.org/10.1016/j.eujim.2019.101047

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C. (Forthcoming) Classroom disorder and internalizing problems among Swedish adolescents: Changes between 1988 and 2011. *Journal of School Health*.

Evans, B.E., van der Ende, J., Greaves-Lord, K., Huizink, A.C., Beijers, R., & de Weerth, C. (2020). Urbanicity, hypothalamic-pituitary-adrenal axis functioning, and behavioral and emotional problems in children. *BMC Psychology*, 8:12. doi: 10.1186/s40359-019-0364-2. Pre-registered at: <https://osf.io/dvk2z/>; <https://osf.io/ug8de/>.

Kim, Y., Evans, B. E., & Hagquist, C. (2020) Mental health problems among adolescents in Sweden from 1995 to 2011: The role of immigrant status and the proportions of immigrant adolescents in their surrounding community. *Journal of Immigrant and Minority Health*. 22: 232–239. doi.org/10.1007/s10903-019-00951-0

Ma, L., Rizzi, E., & Turunen, J. (2019). Childlessness, sex composition of children and divorce risks in China. *Demographic Research*, 41(26), 753-780. doi: 10.4054/DemRes.2019.41.26

Hagquist, C. (2019). Explaining differential item functioning focusing on the crucial role of external information – An example from the measurement of adolescent mental health. *BMC Medical Research Methodology*, 19:185. doi:10.1186/s12874-019-0828-3. Open access.

Bortes, C., **Strandh, M.** and Nilsson, K. (accepted 2019) Sibling Ill-Health and Children's Educational Outcomes, *Journal of School Health*.

Assarson, R., Petersen, S., Högberg, B., **Strandh, M.** and Johansson, K. (2019) Gender inequality and adolescent suicide ideation across Africa, Asia, the South Pacific and Latin America – a cross-sectional study based on the Global School Health Survey (GSHS), *Global Health Action* 11(3) 77-86. doi: 10.1080/16549716.2019.1663619.

Högberg, B., Vossemer, J., Gebel, M. and **Strandh, M.** (2019) Unemployment, wellbeing and the moderating role of education policies – A multilevel study, *International Journal of Comparative Sociology*. 60(4) 269-291. oi.org/10.1177/0020715219874386

Högberg, B., **Strandh, M.** and Baranowska, A. (2019) Transitions from temporary employment to permanent employment among young adults: The role of labor law and education systems, *Journal of Sociology*. 55(4) 689-707. doi.org/10.1177/1440783319876997

Bortes, C., **Strandh, M.**, & Nilsson, K. (2019). Is the effect of ill health on school achievement among Swedish adolescents gendered? *SSM - Population Health*, 8, 100408. doi:10.1016/j.ssmph.2019.100408

Kleppang, A. L., Hartz, I., Thurston, M., & Hagquist, C. (2019). Leisure-time physical activity among adolescents and subsequent use of antidepressant and hypnotic drugs: A prospective register linkage study. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 28(2), 177-188. doi:10.1007/s00787-018-1160-x. Open access.

Kleppang, A. L., Thurston, M., Hartz, I., Hagquist, C. (2019). Psychological distress among Norwegian adolescents: changes between 2001 and 2009 and associations with leisure time physical activity and screen-based sedentary behavior. *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(2), 166-173. doi:10.1177/1403494817716374

Nygren, K., & Hagquist, C. (2019). Self-reported school demands and psychosomatic problems among adolescents – changes in the association between 1988 and 2011? *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(2), 174-181. doi:10.1177/1403494817725687

Hellström, L., & **Hagquist, C.** (2019). School effectiveness in Sweden: Psychometric properties of an instrument to measure pedagogical and social climate (PESOC) focusing on pedagogical leadership. *International Journal of Leadership in Education*, 1-21. doi:10.1080/13603124.2019.1623921

Ma, L., Andersson, G., Duvander, A.-Z., & Evertsson, M. (2019). Fathers' uptake of parental leave: Forerunners and laggards in Sweden, 1993–2010. *Journal of Social Policy*, 1-21. doi:10.1017/S0047279419000230

Mussino, E., Miranda, V., & **Ma, L.** (2019). Transition to third birth among immigrant mothers in Sweden: Does having two daughters accelerate the process? *Journal of Population Research*, 1-29. doi:10.1007/s12546-019-09224-x

Kim, Y., & Stattin, H. (2019). Parent-youth discussions about politics from age 13 to 28. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 62, 249-259. doi:10.1016/j.appdev.2019.04.001

Giota, J., **Bergh, D., & Emanuelsson, I.** (2019). Changes in individualized teaching practices in municipal and independent schools 2003, 2008 and 2014 - student achievement, family background and school choice in Sweden. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 5(2), 78-91. doi:10.1080/20020317.2019.1586513. Open access.

Kim, Y., Evans, B. E., & Hagquist, C. (2019). Towards explaining time trends in adolescents' alcohol use: A multilevel analysis of Swedish data from 1988 to 2011. *European Journal of Public Health*, 29(4), 729-735. doi:10.1093/eurpub/ckz023

Hagquist, C., Due, P., Torsheim, T., & Välimaa, R. (2019). Cross-country comparisons of trends in adolescent psychosomatic symptoms – A Rasch analysis of HBSC data from four Nordic countries. *Health and Quality of Life Outcomes*, 17:27, doi:10.1186/s12955-019-1097-x

Evans, B. E., Beijers, R., Hagquist, C., & de Weerth, C. (2019). Childhood urbanicity and hair steroid hormone levels in ten-year-old children. *Psychoneuroendocrinology*, 102, 53-57. doi:10.1016/j.psyneuen.2018.11.039

Presentationer vid internationella konferenser

Evans, B. E., Kim, Y., & Hagquist, C. (2019, November). Changes in patterns of adolescent substance use from 1988 to 2011 in Sweden: a latent class analysis. Pitch presentation presented at the 12th European Public Health Conference, Marseille, France.

Hagquist, C. (2019). The 5th International Conference on Youth Mental Health, 26-28 oktober 2019. Brisbane, Australien. Associations between electronic media use and adolescents' mental health – A study based on Swedish data.

Hagquist, C. (2019). International Society for Quality of Life Studies 17th annual conference, 4-7 september, Granada, Spanien. Applications of composite health measures – A comparison between different approaches.

Hagquist, C. (2019). 7th Conference of the International Society for Child Indicators: 'Children of the World: The Touch of Change. Theories, Policies and Practices' 27-29 augusti, Tartu, Estland. Measuring adolescent mental health – the need to consider both symptoms and impairment.

Hagquist, C. (2019). HBSC meeting, 18-20 June, Reykjavik. Electronic media use and adolescents' psychosomatic symptoms.

Kim, Y., Evans, B. E., Bergh, D., & Hagquist, C. (2019, November). Socioeconomic differences in the adolescent mental health time trend: what do we refer to? Poster presented at the 12th European Public Health Conference, Marseille, France.

Ma, L. (2019). Nordic Demographic Symposium, June 13-15, Reykjavik. Leisure time activities and depression among adolescents in Sweden: Is there a gender difference?

Presentationer vid CFBUPH:s 10-årsjubileum 11 juni 2019

Bergh, D. Student Goal Orientations, School Achievement, and PsychoSomatic Problems – Are the findings similar for boys and girls?

Evans, B. Changes in patterns of adolescent substance use between 1988 and 2011 in Sweden: Associations with gender and internalizing problems

Hagquist, C. Presentation of the research program and future challenges

Kim, Y. Trends in adolescent mental health during economic upturns and downturns: A multilevel analysis of Swedish data 1988–2008

Ma, L. Leisure time physical activity and depressive symptoms among adolescents in Sweden

Norell Clarke, A. Swedish Adolescents' sleep: habits and health

Strandh, M. School grading, stress and health among adolescents: Evidence from a Swedish school reform

Turunen, J. Custody form and children's sleep habits

GIO-RÖST OM CFBUPH OCH FRAMTIDEN

Éamonn McCallion, Research Advisor, Grants and Innovation Office, har inför CFBUPH:s styrelse gett sin syn på CFBUPH:s framtid. Framgångsfaktorer som McCallion tog upp var

"...att centrum har bra forskare samt god och relevant forskning, är lokalt förankrat men med internationella nätverk, arbetar med ett tvärvetenskapligt förhållningssätt samt har ett starkt ledarskap. Gruppen som består av doktorander och Post Docs är en stark grupp och detta är ett resultat av internationell rekrytering och som har gett centret ett breddat nätverk vilket är gynnsamt för både nuvarande och framtida nyttiggörande av forskning. I centret finns det ett starkt stöd och kollegial support för peer reviewing inför både publicering och forskningsansökningar för extern finansiering. Dessa kombinerade faktorer tillsammans med research excellence, kompetenser, färdigheter och nätverk hos de som är fast anställda gör att centret är mycket väl placerat och konkurrenskraftigt i de externa forskningsarenorna. En kommande uppgift för centrum att ta sig an är att komma in på den europeiska arenan."

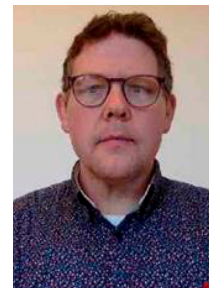

Bild: Éamonn McCallion

SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE KOMMENTARER

Sedan bildandet för drygt tio år sedan har CFBUPH steg för steg utvecklats i riktning mot ett nationellt och internationellt slagkraftigt forskningscentrum, med en stark bas i Värmland. Den vetenskapliga produktionen är omfattande och stigande, med huvudsaklig publicering i internationella peer-reviewed tidskrifter, och i ökad omfattning som open access. Internationell rekrytering av forskare till CFBUPH har stärkt verksamheten. Stora externa forskningsanslag har lagt grunden för den starka forskningsmiljö som CFBUPH är i dag. Ett treårigt bidrag på 5 miljoner kr från Statens folkhälsoinstitut utgjorde en viktig grundplåt under CFBUPH:s första år. Det programstöd på 12 miljoner kr som beviljats av Forte för perioden 2013–2018 innebär en stor framgång och ett erkännande av CFBUPH som stark forskningsmiljö. Programstödet har lagt en solid grund för fortsatt utbyggnad och utveckling av forskningen om barns och ungdomars psykiska hälsa. En prioriterad uppgift har även under 2019 varit att söka nya forskningsmedel.

CFBUPH:s framgångar och konsolidering av verksamheten öppnar möjligheter för CFBUPH att utifrån den hittillsvarande framgångsstrategin växla upp till en ny och högre nivå, med nya utmaningar. Den framtidsanalys som GIO:s rådgivare gjort indikerar att CFBUPH har goda förutsättningar att även framdeles attrahera externa forskningsmedel. Detta ljusa framtidsperspektiv ligger till grund för det arbete som inletts med att implementera en långsiktig strategisk plan för verksamheten – Vision 2025. Avgörande för centrumets framtid är att rekryteringen av ytterligare en professor och forskare också blir framgångsrik vilket förutsätter extern och internationell rekrytering.

VISION 2025

– STRATEGI FÖR EXCELLENT FORSKNING

- CFBUPH forskar om orsakerna bakom den ökande psykiska ohälsan bland ungdomar i Sverige och i Europa. Vårt mål är att kunna leverera mer definitiva slutsatser om orsakerna till den försämrade psykiska hälsan bland ungdomar, samt att kunna presentera evidensbaserade förslag till hur barns och ungdomars psykiska hälsa kan förbättras.
- CFBUPH börjar bli internationellt erkänt. Vårt mål är att etablera CFBUPH som ett ledande forskningscentrum internationellt.
- CFBUPH har beviljats stora externa forskningsbidrag. Vårt mål är att öka den externa finansieringen ytterligare för både forskningsprojekt och långsiktiga forskningsprogram.
- CFBUPH är framgångsrikt inom forskning om ungdomars psykiska hälsa. Vårt mål är att även inrikta forskningen på barn i större utsträckning.
- CFBUPH har hittills mest genomfört tvärsnittsstudier. Vårt mål är att utöka vår repertoar till att i högre grad omfatta även longitudinella studier, registerstudier och interventionsstudier.
- CFBUPH är bra på att sprida resultaten från forskningen. Vårt mål är att utveckla vår kompetens och kapacitet för att omsätta forskning i samarbete med det omgivande samhället.